

L'experiència lingüística a les escoles de La Bressola

Cesc Franquesa, La Bressola

Aquest treball està estructurat en tres punts. El primer punt parla de la situació de la llengua a la Catalunya Nord; el segon té a veure amb el rol de l'escola en general i de La Bressola en concret; i en el tercer aportaré una visió sobre llengua i identitat en la construcció europea.

En parlar de la situació de la llengua a la Catalunya Nord hem de tenir en compte que, evidentment, la situació no és estàtica, sinó que sempre hi ha avenços i hi ha retrocessos, però sí que és cert que a la Catalunya Nord mai no hi ha hagut tant interès per la llengua com avui, ni mai no se n'ha parlat tant. Si fa trenta o quaranta anys el català era la llengua dels pagesos, una llengua sense cap futur, avui parlar català és un element de prestigi i la gent fins i tot arriba a disculpar-se si no el parla. Hi ha un lament pel fet de no parlar català quan la llengua ha format part de la història familiar. També cal dir que qualsevol partit polític en eleccions ha de tenir en compte la llengua: així com fa uns anys no es parlava d'ecologia i ara tots els partits polítics en parlen, a la Catalunya Nord, en situació d'eleccions –siguin municipals o departamentals– tothom ha d'incloure elements de llengua i identitat dins del seu discurs i del seu programa i, per tant, ha esdevingut un tema inevitable.

La demanada de cursos de formació per a adults és més alta que mai, i cada vegada n'hi ha més. Les darreres enquestes dels usos lingüístics a Catalunya Nord diuen que entre un 75% i un 80% de les famílies són partidàries i favorables a un ensenyament *del* català o *en* català a l'escola. Per tant, veiem que la situació, la concepció, la percepció de la llengua s'ha capgirat com un mitjó. Ara bé, si parlem d'ús, els locutors naturals (aquells que utilitzen el català com a primera llengua) són d'edats tan avançades que els anem perdent i, per tant, la llengua cada cop es parla menys. En resum, podríem dir que la llengua no s'ha après mai tant i no s'ha parlat mai tan poc. Hi ha moltes ganes d'aprendre-la, però després, en el moment d'usar-la, el català ocupa un espai realment minoritari, per no dir anecdòtic. Hi ha els espais on es necessita professionalment (per exemple, si es treballa a la Casa dels Països Catalans de la Universitat de Perpinyà, a les escoles de La Bressola o Arrels, a l'Associació per a l'Ensenyament del Català (APLEC) o a la Casa de la Generalitat es necessita el català), però més enllà no hi ha espais de necessitat. Per tant, hi ha aquesta aparent contradicció: el català s'ensenya i s'aprèn més que mai, però a la vegada es parla menys que mai.

En aquest context, a l'estat francès, l'escola va ser el principal instrument utilitzat per cometre el genocidi lingüístic de totes les llengües que hi havia: català, basc, bretó, occità, alsacià, cors... L'escola va ser el canal, el vehicle per eliminar-les juntament amb l'arribada dels mitjans de comunicació a les cases (que, evidentment, quan a les cases entren la televisió i la ràdio ho fan en francès). A això cal afegir-hi el monopoli ferotge de la llengua francesa del famós "ascensor social". És a dir, si es volia (i encara avui és així) progressar socialment, econòmicament i professionalment, s'havia de fer en francès.

Per tant, així com l'escola va ser l'instrument de l'eliminació de la llengua, avui sembla que l'escola sigui el punt d'esperança i és l'eina que totes les llengües de l'estat francès han agafat per intentar aconseguir revitalitzar-se. L'escola, en funció del temps d'exposició de la mainada a la llengua, podrà jugar diferents rols o tindrà una intensitat diferent en aquesta recuperació de la llengua. Hi pot haver un rol de sensibilització a la llengua. En aquest cas, es tracta d'una iniciació, que és el que fa l'APLEC: una hora de català a la setmana a moltes escoles de molts vilatges que d'altra manera no tindrien res en català, i això permet una sensibilització, una oïda, un "mullar-se els peus", tenir un tast. Si posem més temps d'exposició podem arribar a un nivell d'un cert coneixement de la llengua i unes bases prou fortes que permetran als infants que ho desitgin més endavant anar més enllà i adquirir un alt nivell de competència. Aquest és el sistema que s'anomena de les classes o fileres bilingües, que proposa destinar la meitat del temps al català i l'altra meitat al francès. És la paritat horària, i això permet que els infants coneguin la llengua i la puguin utilitzar, però no hi hagi necessàriament la fluïdesa i l'hàbit d'ús en qualsevol registre. Tenim un tercer model, que és el que desenvolupa La Bressola, que cerca un alt nivell de competència i, sobretot, un hàbit d'ús quotidià en qualsevol registre de la llengua (tant si és un registre formal lectiu de classe com si és un registre de joc o de discussió i baralla fins a arribar als mots gruixuts que tota llengua té i que sense els quals la tindríem amputada).

La Bressola, doncs, intenta actuar com a punta de llança, cerca el model d'immersió amb el màxim d'hores d'exposició a la llengua; diríem que és l'opció més ambiciosa pel que fa a l'ensenyament i l'hàbit d'ús de la llengua. El principi és molt simple: són les bases d'un sistema d'immersió a fons, és a dir, que la llengua esdevingui l'eina de vida dins de l'escola, que sigui l'eina de la classe. Però no només entre els alumnes i el mestre, sinó entre els mateixos alumnes quan discuteixen, quan debaten, quan cerquen una solució a un problema que tenen sobre la taula. Volem que –i això és molt important per a nosaltres– la llengua entri per un canal afectiu, emocional, que doni un caràcter de pertinença.

Hem de tenir en compte que en més del 95% dels infants que venen a La Bressola la llengua familiar a casa és el francès. Per tant, l'únic espai que aquest 95% d'alumnes tenen per parlar en català amb normalitat és l'escola. Nosaltres hem d'aconseguir que s'apropiïn el català com a llengua pròpia, que l'assumeixin com a element vital de la seva persona, i que visquin experiències, emocions i vivències magnífiques a l'escola. Així, volem que per sempre més aquestes experiències, emocions i vivències quedin directament lligades a la llengua a través de la qual les han viscut. Per això, per a nosaltres, tot el que són les metodologies cooperatives, el fet de treballar en classes multiedat (és a dir, en una classe hi haurà infants d'edats diferents barrejats) o el fet de tractar l'educació emocional d'una manera important, són elements vitals per aconseguir generar aquesta experiència de vida que el simple record els lligui amb la llengua. D'aquesta manera, pretenem lligar les emocions amb la llengua i amb la pertinença.

L'escola té un espai d'intervenció limitat, que són els murs de l'escola, però el món és molt més gran. En el millor dels casos, aquest sistema d'immersió ambiciós aconsegueix instal·lar un ús molt natural i espontani de la llengua al centre entre la mainada i els

adults, i fins i tot entre els infants mateixos. Pot arribar a aconseguir, doncs, que el català esdevingui la llengua de comunicació entre els infants. Podrem generar aquest alt nivell de coneixement i aquest hàbit. Però aquest hàbit s'estronda, per exemple, en el moment que arriben les famílies a buscar-los a les cinc de la tarda; o quan els infants surten a l'exterior (a la botiga on aniran a comprar alguna cosa per berenar, a casa, a la televisió, al club de futbol o a les classes de música). En tots aquests casos, només reben *inputs* en francès, de manera que la possible inèrcia que podríem tenir quan tots parlaven (o cantaven, o jugaven) en català s'estronda.

Així, l'única manera d'arribar a una recuperació plena de la llengua depèn, en gran manera, de la capacitat que tingui el país de desenvolupar espais en català fora de l'escola, de la capacitat de reconquerir espais on la llengua catalana ja havia existit prèviament (a la família, en entorns socials) i, sobretot, de conquerir espais nous on el català a Catalunya Nord no havia tingut mai presència perquè aquests espais no existien, com són els mitjans de comunicació i molt especialment les xarxes socials. En aquest àmbit hi ha un repte abismal on l'Oficina Pública de la Llengua Catalana (OPLC) està fent també la seva feina per entrar a les xarxes socials amb el català. El paper de l'escola és, doncs, limitat: com sempre diem, "donem el carnet de conduir però després cal que hi hagi carreteres per poder aprofitar-lo".

Per finalitzar, el tercer punt és el lligam entre llengua i identitat. Per a nosaltres, totes les llengües reflecteixen una manera de veure i d'interpretar el món com a societat i, en tant que individus, la llengua serà el canal pel qual construirem la nostra identitat. És a dir, escoltarem, parlarem, raonarem, debatrem, discutirem... i la llengua serà el vehicle que em permetrà acabar assumint els propis posicionaments religiosos, polítics, culturals, esportius, de consum, etc. És per la llengua que acabem esdevenint. La llengua és l'eina que utilitzem.

Actualment, a La Bressola tenim la nostra escolaritat fins als catorze anys, l'etapa del col·legi. A partir d'aquí, marxen i segueixen estudiant al Liceu, en què les opcions del català són unes hores a la setmana. Sabem pels nostres homòlegs bascos, bretons i occitans (que sí que tenen un Liceu en llengua pròpia) que un nombre significatiu de joves (en aquesta etapa dels quinze als divuit anys quan es pren un posicionament propi) defensen la seva llengua i decideixen parlar-la, decideixen que la seva identitat individual passa per la defensa d'aquesta llengua minoritzada. És per això que La Bressola fa anys que està treballant per poder crear el primer Liceu català a Catalunya Nord, perquè entenem que és una edat clau per poder culminar aquest lligam emocional que hem estat creant amb la llengua. Així, cal assegurar que els alumnes que ho desitgin puguin assumir aquesta llengua com a pròpia en el seu procés de construcció d'identitat. Treballem molt i amb molta tenacitat, tot i que amb els darrers canvis polítics allà on semblava que teníem uns acords que havien d'ajudar a fer possible aquest Liceu en català ara sembla que ja no els tenim... En fi, com més dificultats hi ha, més tossuderia hi posem. I confiem que en un futur molt proper podrem anunciar l'obertura del primer Liceu català a Catalunya Nord.

Per acabar, faré alguns comentaris pel que fa a la construcció europea. Per La Bressola, un bon estat de salut de les llengües i la pervivència real de les llengües, només són

possibles si tots els pobles i nacions que formen part d'Europa tenen reconeguts tots els seus drets, en el format que sigui (pot ser en la forma d'un estat-nació que agrupa diferents llengües i pobles i que els reconeix els drets, o recuperant la idea de l'Europa de les nacions, o en qualsevol altre format). Només una Europa que reconegui tots els drets de tots els seus pobles i nacions podrà garantir la vitalitat de totes aquestes llengües. Al mateix temps, cal tenir present una clara vocació plurilingüe, però sense oblidar quin és el punt de partida des del qual ens mirem el món i des del qual ens interrelacionem amb la resta de llengües.